

Tumski pierścień z życzeniem

Przedmioty, którymi się otaczamy, pełnią rozmaite funkcje. Większość ułatwia nam życie. To narzędzia, urządzenia, odzież itp. Doceniamy ich użytkowość. Niektóre przedmioty mają wartość estetyczną – są piękne, dobrze czujemy się w ich otoczeniu. Inne z kolei cenimy z uwagi na ich wartość wymienną, czyli materialną. Jesteśmy świadomi, że możemy je spieniężyć i zamienić na inne dobra. Istnieją też rzeczy mające wartość sentymentalną. To między innymi pamiątki – czasem niepozorne przedmioty, które przypominają nam jakieś wydarzenie, okres w naszym życiu albo bliską osobę.

Oddziaływanie rzeczy może mieć wymiar ponadjednostkowy. Tu objawia się ich wartość symboliczna. Pewne przedmioty są cenne dla zbiorowości ludzkich – społeczeństw, narodów, kręgów cywilizacyjnych. Mają moc magiczną, religijną, patriotyczną i potencjał więziotwórczy, wykorzystywane są w budowaniu tożsamości zbiorowych. Wspomniane wartości mogą się w pewnych przedmiotach „spotykać”. Samochód może być drogi, funkcjonalny i piękny zarazem, natomiast orzełek z czapki oficerskiej pradziadka to symbol narodowy, a jednocześnie cenna rodzinna pamiątka.

Przedmiotom można się jednak przyglądać z jeszcze innej perspektywy. Otóż rzeczy „mówią”, są komunikatem na temat użytkowników, stanowią świadectwo czasów, w których zostały wykonane. W perspektywie historycznej, archeologicznej i antropologicznej zabytki ruchome, zwane także artefaktami, niosą informacje o ludziach, społecznościach, kulturach, minionych epokach. Badacze starają się odczytać komunikaty zakłute w rzeczach, co jest szczególnie skomplikowane w przypadku zabytków archeologicznych, odnalezionych w ziemi, „osieroconych” przez człowieka, gdy z dawnym właścicielem nie ma kontaktu i nie mamy kogo zapytać o znaczenia kryjące się za przedmiotem. Świat rzeczy odsłania wówczas wiele tajemnic. Pozwala odpowiedzieć na pytania, czym ludzie się trudnili, co się im podobało, czego pragnęli i w co wierzyli.

Cały tekst Damiana Kasprzyka w październikowym numerze „Kalejdoskopu” 10/2022.